

Protokol nahrávky*

Pamětník: František Miška

Natočeno: 18. 11. 2015 a 25. 11. 2015 v Praze

Natočil a zpracoval: Vilém Faltýnek

* Protokol nepředkládá ověřená fakta. Reprodukuje informace v té podobě, jak je uvádí narátor, a to včetně jeho hodnocení. Případné vnější faktické korekce nebo zpřesnění jsou odlišeny hranatými závorkami.

	1. NAHRÁVKA
00:00:00	Představení pamětníka, rodiče: otec Oskar Miška, matka Ida, rozená Götzlová. Pamětník se narodil v Praze 27. 8. 1919. Původ rodičů. - Potíže s pamětí, význam fotografií. - Otec odešel od rodiny, když byly Františkovi tři roky, setkali se až v osmnácti. Matčina práce, pronájem pokoje. Otec burzovní jednatel. Otcův návrat do rodiny. Nemohl ho mít nerad.
00:05:13	Vztah k židovství. Do synagogy nechodil, ale přes spojení s oběťmi holocaustu se cítí být Židem. - Po obecně chodil do refromního reálného gymnázia, pak do obchodní akademie v Karlíně. Měl potíže s matematikou, učil ji dr. Šalanský. Humanitní předměty mu šly hladce. Kulturní zážitky z doby studií – zážitek velkých herců v ND.
00:13:40	Měl představu, že by se mohl věnovat divadlu? Matka příznivkyně sokola, chodil v 6 letech cvičit. Na společném sokolském vystoupení přednášel báseň na oslavu TGM. Ve škole přednášel před inspektorem. V primě zpíval písně. - V Tigridově Divadelním kolektivu mladých hrál krále Oidipa v Cocteauově adaptaci, Apollinairovy Prsy Tírésiovy atd. Byli avantgardní mladí umělci, byli drzí. - V Terezíně Jakob Edelstein vymyslel akci Ještě žijeme: pamětník přednášel před internovanými Židy Halasovu báseň Praze, toho vystoupení si cení. Dvě inscenace s Gustavem Schorschem, hra Petra Kiena, setkání s dozorcem během zkoušek.
00:20:26	Divadelní kolektiv mladých, navázání kontaktu si nevybavuje. Někdy těsně před maturitou, pravděpodobně se jim nabídl. Scházeli se v sále na Zbořenci. Jeho pozice v souboru. Hrál v Oidipovi i v Prsech Tírésiových, režie Tigrid nebo Veltruský. Večer španělské poezie, byli levicoví, dávali najevo svůj postoj. Oidipus měl jen několik repríz. - Názor na voiceband. Jako divák chodil k E. F. Burianovi i do Osvobozeného.
00:28:21	Po maturitě byl FM zaměstnán u firmy Orenstein & Koppel jako kancelářská síla, po příchodu Němců propuštěn. Německá okupace, doma byli s maminkou vlastenci. Později pracoval v zemědělství na Lounsku. Divadlo (DKM) nepokračovalo. Pracoval v distribuci uhlí. Možnost emigrace nebyla pro něj zajímavá. Rozešel se s dívkou, která odjela do Izraele.
00:33:24	K divadlu se vrátil až v Terezíně. Možnosti divadla tam byly „nekonečné“, protože Němcům bylo jedno, co dělají. Odjel do Terezína se skupinou mladých mužů jako přípravné komando. Odstrašující zážitek oběšení Jiřího Grafa. Mladý člověk to mohl vydržet, ale starý si nedošel ani pro jídlo. Denně svázeli mrtvé. První transport do Osvětimi. Měl funkci „zástupce vedoucího pro vydávání potravin“. Setkal se tam s Karlem Poláčkem, s Karlem Ančerlem a dalšími umělci. Příležitostně recitovali poezii. Karel Švenk organizoval kabarety, FM v nich hrál. Lásky hru osudnou nedovedli k cíli, teprve když přišel Schorsch, udělali inscenaci. Praktické aspekty přípravy inscenace. Osobnost Gustava Schorsche. Jak získali text Ženitby. FM hrál Kočkareva, Vlasta Šönová Aglaju [=Ágátu]. Divadlo německých spolupůběžů,

	Kurt Geron, který filmoval Terezín pro Mezinárodní červený kříž.
00:49:21	Odjezd FM do Osvětimi a období věznění v dalších koncentračních táborech. Nejhorší zážitky, síla k přežívání přicházela automaticky. Gross-Rosen, Bolkenheim. Anglickým tlumočnickem nebezpečně bláznivého komandanta.
01:00:52	Návrat do Čech. Odvezli je v autobusech na Malou Stranu, rodina nežila, s výjimkou jedné vzdálené pratety. Nastěhoval se k ní. - Vzpomínka na to, jak se z Osvětimi dostal do Birkenau, šel k „transportkoloně“. Práce u „presse“. - Po návratu operován, žil u pratety.
01:07:20	Jiří Jahn ho přijal do divadla na Kladně. FM kontaktoval Josef Hlinomaz kvůli Schorschovi, on sám hrál na Kladně, upozornil Jahna. První role v Kutnohorských havířích. Pravidelný provoz repertoárového divadla mu nedělal potíže. Víze divadla? - Seznámení s budoucí manželkou Ludmilou Píchovou, kladenskou herečkou. Měla pěvecký talent, učila se u své tety - operní pěvkyně, která působila na Slovensku.
01:18:00	Nabídka angažmá v Národním divadle v Praze, od Karla Dostala. Viděl FM ve Hře o lásce a smrti. Nabídku odmítl, ale Dostal ho doporučil filmovému režisérovi Čápovi, film Muzikant. - Přerušil (neobnovil?) angažmá v Kladně. Hlinomaz chtěl taky pryč, oslovili ředitele Realistického divadla Škodu, angažoval je. RD mělo velmi dobrý zvuk pokrokového, svěžího divadla. - Ženil se v roce 1946. Ludmila Píchová byla vynikající komik. Postava „Rozhlasové Lidušky“ v kabaretech Vladimíra Dvořáka. Sám FM později konferoval estrády, psal scénky. Proměna levicového politického postoje kolem února 1948, nebyli s manželkou ani jeden v KSČ, střet Píchové se Zázvorkovou?
	2. NAHRÁVKA
01:27:21	O estrádním pořadu Pojďte s námi [knižně Praha 1957], estrády byly oblíbená forma zábavy a nutný přívýdělek k obvykle hubené divadelní gáži. Příklad z dnešní doby (vnučka hraje v Příbrami).
01:31:45	Doplňky k minulému setkání: Obsazení Ženitby v Terezíně, role sester Schönových. Účast v Mladé kultuře. Pamětník nevzpomíná na žádné poválečné setkání s Vlastou Schönovou. Na základě setkání v Terezíně k ní měl odtahitý vztah. Odchod z Kladenského divadla, byla důvodem nespokojenost? Opadlo nadšení. - Realistické byla meta, mělo dobrou pověst. Přešel v době před únorem 1948, ten prožil v Realistickém divadle. Tamní režisér Jan Škoda byl pro ně „bůh“. Na premiéry do divadla jezdila komunistická elita. Repertoár ne zcela obvyklý, Ota Ornest přivezl zajímavé hry z Anglie. - Časem na ně začaly doléhat poměry: divadlu vládla paní Škodová, která se pokládala za „matku revoluce“. FM se k velkým hereckým úkolům nedostal, moc toho neuměl. Vedení divadla únor uvítalo. Tlak na vstup do komunistické strany? Pocítil, že není ve straně. Návštěva Paloušova příbuzného z USA, amerického komunisty. Miloš Kopecký. Návštěva Marty Gottwaldové v divadle, poznámka kolegyně k jejímu zevnějšku vyvolala prudkou reakci Karla Palouše.
01:46:00	Atmosféra strachu v divadle. Petice za trest smrti pro Miladu Horákovou. Kromě Františka Horáka, Karla Máje a jeho ženy [Jarmily Májové] si nevzpomíná, kdo tam byl. Před zkouškou dopoledne zpívali sovětské písně a četli si z Rudého práva. FM před podpisem petice utekl. Došlo ke „schizmatu“ v divadle, soubor se rozdělil na část Oty Ornesta, která odešla do Rokoka, část s Paloušem zůstala. Pamětníka nechtěl nikdo. Hodnocení vlastního herectví. Důležité role v období Realistického divadla: role ve hře A. Millera Všichni moji synové.
01:52:22	Zjišťoval možnosti na Barrandově a byl přijat do Divadla státního filmu (dnešní

	ABC), měl štěstí na hlavní role, zažil úspěch. Ornest viděl jeho fotografie na plakátech, přišel se na něj s „komisí“ z divadla podívat: režisér Jan Fišer, herec Karel Pavlík. Co se změnilo? V Městských divadlech pražských asi od roku 1956, byli tam mnohem lepší herci, než byl on sám, už nebyl taková hvězda jako v Divadle státního filmu. Vzpomínka na Otu Ornesta: intelektuál, před válkou levicově orientovaný, se zkušeností z Anglie se vrátil do Realistického divadla. Neměl krev, nebyl „trochu blázen“. Ale měl v Komorním divadle vynikající herce. Vynikající herci se navzájem potřebují, nepanovaly tam žádné žabomyší spory. Obklopil se dobrými režiséry, jako byl třeba Macháček.
02:06:27	Jak se z herce FM stal režisér: sledoval kolegy, pak se uvolnila režie v Plzni, ta se mu povedla, Pavlík ho tam viděl, dali mu nedobrou polskou hru v Praze, zvládl to a pak už tuhle nastoupenou cestu nešlo zastavit. Hra Krzysztofa Choinskeho Příběh jedné noci v roce 1965. V čem bylo složité režírovat herecké kolegy. Neříkal jim věci, které herci nemají rádi, uměl jim poradit, přijali ho. Vždycky mohl ukázat, jak to jde zahrát. Znal herecké finty. [Pamětník ukazuje svůj text, který napsal o vztahu herce a režiséra.] Po celou zkoušku udržoval napětí, šel jakoby s tím, co herci na jevišti hrají, spoluhraje, je to v tom, že „hru a herce prožíváte“. Někdy herec režiséra překvapí něčím mimořádným, živým. Fáze herectví a režírování se téměř nepřekrývala, změnil v divadle pracovní zařazení, nanejvýš dohrával. Dál hrál už jen ve filmu.
02:20:04	Ludmila Píchová, Z Kladna odešla taky do Realistického divadla, ale v období „schizmatu“ si ji Ota Ornest vybral do svého souboru. Společná setkání na jevišti? Málokdy, například v kladenské Žebrácké opeře. Někdy si ji vybral jako režisér. Měla osobitý přístup ke studiu role, viděla roli zvnějšku, pomalu si ji zvnitřňovala, těžko se s ní zkoušelo. Byla profesionál, pilná, důkladně připravená. - Inklinoval jako herec ke komickému žánru? Nepříliš, ale bavilo ho to. Je rozdílná příprava komedie? Jako režiséra ho mnohem víc bavila příprava komedie. Uměl to. - Jak jako divák vzpomíná na Divadlo Vlasty Buriana. Byl to fenomén. Zažil ho jako chudáka po návratu z vězení, na estrádách, trpěl trémou, byl nemocný. Pád byl strašný.
02:27:14	Začátek spolupráce se zahraničními divadly. Vracel se v létě 1968 z dovolené, do bytu ve Vídni mu volali z Německa, z Düsseldorfu. Nebylo snadné vyjet. Na vyslanectví už měl připravené vízum. Rozhovor s intendantem Strouxem. První zahraniční režie Gogolova Ženitba. Měl začít ani ne za týden. Volba titulu v reakci okupaci Československa. Z Radokovy inscenace Ženitby „ukradl“ koncepci postavy Agáty Tichonovny, už to nebyla tak moc veselá fraška. Mělo to obrovský úspěch. První setkání s německými herci – poslouchali ho, jsou disciplinovaní, připravení, ale divadlo je ne tolik baví, jako tehdy bavilo české herce. - Stál někdy na německém jevišti jako herec? Jednou zaskakoval, byla to hrůza. Sprachkunst. Jazykové a výslovnostní věci nemusel řešit.
02:38:38	Při práci v Německu se nikdy nesetkal s antisemitismem ani s rezidui války. Příprava na odjezd šla rychle, Pragokonzert pracoval rychle, měli zájem dostat těch 52 procent výdělků. Zkušenosti s agenturou. I s polovinou příjmu se dalo dobře vyžít. Stroux mu dal smlouvu na 6000 DM, nakonec dostal 10 tisíc. Fungoval v zahraničí bez agenta. Měl štěstí, začali si ho podávat. Brzy po Ženitbě dostal nabídku ze Švýcarska. Bral si české spolupracovníky, jako např. Nývltu, protože byli dobří? - S emigranty nespolečně pracoval, ale uvědomuje si, že to Pragokonzert hlídal. Musel předem předkládat jména. Dělali potíže, přes to, že jim tolik odváděl. Taky musel podávat zprávy. - Setkal se v divadle s cenzurou? Odpovědnost za večerní představení a za reakce publika. Byl jednou předvolán, ale vymluvil jim to. Zázitek s hostováním v Karlových Varech, hráli komedii Duchové na zemi. Replika: „Jsou

	pryč, jsou pryč!“vyvolala nadšení publika, tisk druhý den psal kriticky.
02:49:16	Setkání s Eugenem Ionescem: režíroval v Düsseldorfu světovou premiéru jeho hry Triumf smrti, strávili tři týdny v těsném kontaktu. Francouzský výtvarník, španělský choreograf, anglický skladatel. Pochmurná, realistická dekorace, FM nebyl spokojený, na generálce dekoraci „vyházel“. Ionesco: smířlivý, laskavý člověk. Se studentským divadlem v Marseille později FM režíroval Židle. Pracoval s tlumočnickem, jeho znalost jazyka nebyla dostatečná. Špatná zkušenost s režirováním přes tlumočníka. - Setkání s Friedrichem Dürrenmattem při režii Meteoru v Basileji. - Často pracoval s vynikajícími německojazyčnými herci.
02:59:26	Uměleckým šéfem činohry v divadle v Baden-Badenu. Vzal ho s sebou ředitel münsterského divadla, který se v Badenu stal ředitelem. Režíroval přední klasickou i moderní světovou dramaturgiu. Další režiséři: Hanuszkiewicz, Štědrin. - Alfréda Radoka by tam nechtěl. Zážitek Radokovy režie v Düsseldorfu, nedopadlo to dobře. Jeho „čarodějnictví“ bylo vázané na Prahu. Podobně němečtí herci odmítli Otomara Krejču. Radokův nešťastný osud v emigraci. Herecké setkání s Radokem na scéně MDP. Zlodějka z města Londýna. Radokova odtažítost.
03:10:15	Úspěchy v Baden-Badenu: měl velkou svobodu včetně dramaturgie. Mohl si vybírat výborné a drahé spolupracovníky. Stabilní vztahy s městem jako zřizovatelem. Stabilní snobské publikum. Hra o koncentračním táboře u Hamburku, vězni byly děti, esesman utekl a po válce byl souzen a osvobozen pro nedostatek důkazů – ostré vyznění, diváky dostal. Měl tvůrčí svobodu a dobrou gáži. - Obsadil svoji ženu Ludmilu Píchovou do role Bubulíny v Řeku Zorbovi ve Wuppertalu. Potom hrála i další německé role, učila se jazyk.
03:18:00	Herečka Zdeňka Procházková hrála i na německých scénách. Setkali se v zahraničí a rozešli se ve zlém kvůli nedorozumění s dopisem. Němec akcent vždycky uslyší, ale u dobrého herce to toleruje. - V Baden-Badenu skončil v roce 1996 kvůli odchodu intendanta a příchodu nového, který si přivedl své spolupracovníky. - Plány po návratu. Na tři roky vzal ředitelování v Příbrami. Hodnocení: relativní úspěch. Hostování v regionálních divadlech. Nabídka učit od Václava Holzknechta. Kvůli neshodám s Holzknechtem brzy odešel. Učil taky ve Vyšší odborné škole herecké v Michli.
03:27:30	O smyslu divadla. Po šedesáti letech, dnes už by ho nebavilo, divadlo ztratilo na významu. Soudobá dramatika ho neoslovuje. Současný člověk je ze všech stran rozptylován, přestal o sobě přemýšlet. Taky TV člověka zploštila. Úvaha o tom, že lidé jdou po slepé stopě a to plodí současné napjaté situace. Současní herci nejsou schopni vyjádřit složitější věci. Režisér musí být fyzicky fit, aby vydržel táhnout zkoušení.
03:37:12	Osobní setkání s Emilem Františkem Burianem, po odchodu z Realistického nebyl přijat do D. V roce 1974 v Divadle E. F. Buriana režíroval hru Kdyby všichni listonoši. - Jako nekomunista pociťoval tlak, ale bylo to snesitelné. Nutná opatrnost. Po smrti Brežněva hráli Výnosné místo a předsunutým monologem, který asocioval aktuální událost. Zájezdové inscenace. - Jak postupoval při zkoušení. Má herec umět text před začátkem zkoušek? Bylo zvykem v Německu, u nás ne. Náповěda v českém divadle. Vzpomínka na Jiřího Plachého a Václava Vydru. Podivné úmrtí Jiřího Plachého. Prolhaná doba 50. let, lidé naváděli děti, aby neříkaly, o čem se mluví doma.
03:50:09	KONEC

